

Lärarhandledning till filmen

Trollet och Tomten funderar om hantverk

Vi har gjort en film där Tomten och Trollet funderar kring hantverk för att på ett sätt ge tips på hur pedagogerna kan förmedla kunskap om urfolket samernas traditioner om hantverk. I förskolans uppdrag ingår det att skydda och främja de fem nationella minoriteternas språk och kultur där samerna är en av de nationella minoriteterna.

Genom att själv som pedagog lära sig om veta den samiska kulturen och språket, där hantverket är en del av kulturen är det lättare att förmedla den kunskapen vidare till barngrupperna och genom det arbeta för uppdraget att skydda och främja språket och kulturen.

Filmen är gjord för att pedagoger ska titta på den tillsammans med barnen. För att fortsätta att arbeta med att förmedla kunskaper om samernas språk och kultur behövs mer kunskap än som ges i filmen. Här följer kort information om de fem nationella minoriteterna där samerna är en nationell minoritet och Sveriges urfolk.

De fem nationella minoriteterna

Sveriges riksdag beslutade 2000 att ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för minoriteter och därigenom erkändes de fem nationella minoriteterna. Staten ville genom detta ge minoriteterna en chans till att bevara, främja och utveckla sin språk och kultur. Varje år försvinner det flera språk i världen och kulturer kopplade till dem för att det är för få som talar eller att det. För att bevara ett språk och kultur behöver språket talas och ges möjligheter att talas. Det behöver också spridas kunskap om språket och kulturen.

De 5 nationella minoriteterna är judar, samer, sverigefinnar, tornedalingar och romer. Samerna är ett urfolk. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli (det betyder vårt språk), romani chib (det betyder romska tungan, språket) och samiska. I Sverige är Pite samiskan starkt hotad som språk. Det är idag 2022 40 personer som talar Pite samiskan. (SVT Kulturnyheter 18 jan 2022)

Mellan 550 000-750 000 personer tillhör de nationella minoriteterna i Sverige.

Verbala Stigar AB

ADRESS

POSTADRESS

TELEFON

WEBBPLATS

Muskögatan 4

122 48 Enskede

0708 - 49 88 60

verbalastigar.se

De fem nationella minoriteterna skiljer sig från andra minoriteter i Sverige genom att de har en uttalad samhörighet, egen identitet, historiska eller långvariga band till Sverige och en vilja och strävan att behålla sin identitet. Samerna som är Sverige urfolk har funnits i landet i tusentals år. De nationella minoriteterna har ett eget språk, kultur och judarna har en egen religion. 2009 förstärktes arbetet med att skydda de 5 minoriteternas språk och kultur genom lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Genom lagen är det bland annat förskolans uppdrag att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur.

Barnkonventionen och förskolans läroplan

I FN:s barnkonvention artikel 30 som blev lag 1 januari 2020 står det att ett barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.

I läroplanen för förskolan står det följande:

“Barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket samerna ingår ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur.” Lpfö 18 s.9

“Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer. Av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår det att de nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är även ett urfolk. Av språklagen (2009:600) framgår det att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.” Lpfö 18 s.6

Förskolan har i uppdrag att synliggöra och förmedla kunskap till alla barnen om de fem nationella minoriteternas språk och kultur där urfolket samerna ingår. Det innebär att alla barn på förskolan ska veta att det finns 5 nationella minoriteter i Sverige och att de har egna språk och kulturer.

Tips

Läroplanen ger ingen vägledning hur pedagogerna ska arbeta med uppdraget och än så länge finns det inte många tips och ideer att dela vidare.

Med vår film och denna handledning vill vi ge tips på hur arbetet kan påbörjas och aktiviteter att göra. Denna film är den andra vi gör för att uppmärksamma det samiska språket och kulturen. (Den första hittar du längre ner i denna artikel under tips.) Den handlar om den samiska flaggan och låneord från samiskan till svenskan.

Verbala Stigar AB

ADRESS

POSTADRESS

TELEFON

WEBBPLATS

Muskögatan 4

122 48 Enskede

0708 - 49 88 60

verbalastigar.se

Som i alla kulturer har samerna sytt sina kläder och tillverkat redskap och smycken från material som funnits att tillgå. Hantverken är gjord av material som finns i naturen och är bland annat rötter, björknäver, skinn och renhorn. Hantverken har använt i det dagliga livet och gjorts för det de behov som har funnits. Det samiska hantverket och slöjd konsten lever vidare från generation till generation.

Vill du se mer samisk hantverk, både traditionell och modernare kan du gå in på Risfjells sameslöjd. www.samslojd.se

Samernas nationaldag den 6 februari kan vara en dag då pedagogerna börjar arbeta med sin undervisning om den nationella minoriteten samernas kultur och språk. För barnen räcker det inte att det uppmärksammas på en dag utan arbetet behöver vara en naturlig del av undervisningen på förskolan.

1992 beslutade Samerådet i Helsingfors att samernas nationaldag skulle firas den 6 februari med start 1993. Nationaldagen firas i Norge, Sverige, Finland och i Ryssland där samer lever och bor.

Pedagogernas förhållningssätt

För att kunna genomföra uppdraget behöver pedagogerna kunskap om minoriteternas språk och kultur så att det genom utbildningen kan lägga grunden för barns förståelse för de nationella minoriteternas språk och kultur. Det är viktigt att pedagogerna har en medvetenhet kring sitt arbete så att fördomar inte reproduceras. Det finns mycket kunskap att hämta på bland annat minoriteter.se och sprakochfolkminnen.se. UR har många program om de nationella minoriteterna.

För att arbetet mot uppdraget med de nationella minoritetsspråken och kulturen är det avgörande att pedagogerna visar intresse för språket och kulturen. Intresset kan visas genom bland annat att minoriteternas högtidsdagar, de som har det uppmärksammas. Samernas nationaldag är den 6 februari, Sverigefinnarnas dag är den 24 februari, romernas internationella dag är den 8 april och tornedalingarnas dag är den 15 juli. Till exempel kan samernas nationaldag uppmärksammas genom att pedagogerna berättar att idag är det samernas dag och att samerna var bland de första människorna i Sverige.

Pedagogerna på förskolan ska medvetet uppmuntra barnen att använda sina språk och uppmärksamma när det görs för att förebygga marginalisering. Ett sätt att visa intresse för barnets språk är att lära sig ord på barnets minoritetsspråk. På förskolan ska pedagogerna inkludera detta förhållningssätt i sitt dagliga arbeten. Det kan ske i samtal med barnen där pedagogen har ansvar för att många infallsvinklar lyfts in. Tillsammans med barnen kan pedagogen till exempel prata om hur många språk barnen kan räkna på, hur olika ord låter

och sägs på språken, sjunga sånger på alla språken och medvetet lyfta hur många språk som är representerade i gruppen och på förskolan.

I arbetet med minoritetsspråken är samarbetet med hemmet mycket viktigt. Vårdnadshavarna kan ge pedagogerna kunskap om barnets språkliga bakgrund och information om vad barnet är intresserad av. Det är vårdnadshavarna som avgör om minoritetsspråket/en ska användas i förskolan. I förskolan uppmuntrar vi pedagoger som kan barnens modersmål att kommunicera på språket. Det råder nolltolerans mot att förbjuda användning av något språk. Vid förbud leder det till exkludering av individer.

Gör undervisningssituationen flera gånger så att barnen får möjlighet att lyfta sina tankar och funderingar samt göra det till sitt, det vill säga koppla det till sina egna kunskaper och erfarenheter. Mellan gångerna får barnen möjlighet att reflektera själv och tillsammans. Ta vara på barnens tankar och idéer och utveckla utbildningen.

Tips på böcker, program och länkar

Vår första film kopplat till den samiska nationaldagen

[Tomten och Trollet får presenter](#)

Runt den 20 februari släpper författaren Anna Nutti Wiandt och illustratören Kajsa Nordlund bilderboken Stina Rymmer. Boken handlar om femåriga Stina som tillsammans med sina kamrater planerar en hemlighet som pedagogerna och föräldrarna inte får veta om. Boken är parallell skriven på svenska och på nordsamiska. Berättelsen om Stina utspelar sig i en liten by norr om polcirkeln och är den första av tre böcker om Stina. Anna vill att "barn, oavsett bakgrund, ska kunna relatera till Stina och hon vill synliggöra en liten del av det samiska samhället.

På svt play hittar du just nu program om en sameby vid Kebnekaise och samebyn Jåhkågasska.

<https://www.svtplay.se/kebnekaise-atta-arstider>

<https://www.svtplay.se/dokument-inifran-arvet-och-tystnaden>

Länkar för mer information:

Dessa två första länkar är Skolverkets material

[Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola](#)

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/resurser-for-undervisning-i-modersmal>

Verbala Stigar AB

ADRESS

POSTADRESS

TELEFON

WEBBPLATS

Muskögatan 4

122 48 Enskede

0708 - 49 88 60

verbalastigar.se

I länken samer.se finns fliken skola. där hittar du fler förslag på aktiviteter du kan göra med barnen.

<http://samer.se/>

<https://www.sametinget.se/>

http://www.minoritet.se/om_minoritet

www.isof.se

Diskussionsfrågor till arbetslaget

Berätta för varandra vad ni kan om det samiska språket och kulturen.

Hur kan ni organisera er utbildning så att ni skyddar och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur?

Hur kommer ni uppmärksamma de nationella minoriteternas dagar?